

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการ และศักยภาพของชุมชน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ชุมชนต้องการ แนวทางในการจัดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และได้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แหล่งข้อมูลประกอบด้วย คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชนทั้ง 4 ตำบล คือ ตำบลแม่ข้าวต้ม ตำบลแม่ยาว ตำบลแม่กรณ์ และตำบลห้วยสัก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนมีความพร้อมทั้งด้านแหล่งการเรียนรู้ เช่น มีน้ำตกขุนกรณ์ มีโรงงานอุตสาหกรรมน้ำผลไม้กระป๋องที่ตำบลแม่กรณ์ มีโรงงานคองผลไม้ที่ตำบลห้วยสัก มีแม่น้ำกกไหลผ่านที่ตำบลแม่ข้าวต้มและตำบลแม่ยาว เป็นต้น นอกจากนี้แต่ละตำบลยังมีผู้รู้ในท้องถิ่นอย่างมากมาย เช่น ผู้รู้ด้านฟ้อน จ้อย คำว ภาษาล้านนา และอาหารพื้นบ้านที่ตำบลแม่ข้าวต้ม ผู้รู้ด้านทำบายศรี และดนตรีพื้นบ้าน ที่ตำบลแม่ยาว ผู้รู้ด้านผลิตใบชา และเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ตำบลแม่กรณ์ ผู้รู้ด้านการตีเหล็กช่างไม้ การจักสานและการคองผลไม้ที่ตำบลห้วยสัก เป็นต้นซึ่งพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนด้วย

2. ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น ได้รับการจัดสรรงบประมาณปีละ 20,000 บาทจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณสร้างสนามกีฬาทุกโรงเรียน และจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชนกับโรงเรียนของตำบลห้วยสัก ได้รับการสนับสนุนด้านวิทยากร จากวนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์และจากโรงงานผลิตใบชาของตำบลแม่กรณ์ ได้รับการสนับสนุนด้านวิทยากร และแหล่งเรียนรู้จากวัดและสถานเอนกมัยของตำบลแม่ยาว เป็นต้น

3. ครูในโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ในการจัดการเรียน การสอนมายึดตามแนวการศึกษาใหม่ เช่น ยอมรับฟังความคิดเห็นและ

เปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่นจัดการเรียนการสอน และจัดการเรียนการสอน ที่ยึดความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. ได้ข้อกำหนด/คุณลักษณะเฉพาะ / ความคาดหวังของแต่ละชุมชนที่มีต่อนักเรียน เช่น ต้องการให้นักเรียนมีมารยาทแบบไทย รักการออกกำลังกายเพื่อมีสุขภาพที่แข็งแรงของตำบลแม่ข้าวต้ม ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของตำบลแม่ยาว เป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้ อนุรักษ์เครื่องแต่งกายอาหาร ภาษาพื้นบ้านและมีมารยาทแบบไทยของตำบลแม่กรณ์ มีวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีความประพฤติที่ดีไม่รังแกผู้อื่น และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของตำบลห้วยสัก เป็นต้น กระบวนการที่ชุมชนเข้ามามีการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เช่น

5.1 การเปิดโอกาส/การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น / ความต้องการ/วิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอน

5.2 การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ ผู้รู้ในท้องถิ่นและงบประมาณ

5.3 การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา และการสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของ ในการจัดการศึกษา ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องมีความเสียสละ และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

6. ปัญหา/อุปสรรคที่พบคือ ชุมชนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการกระจายอำนาจ ที่ได้ให้สิทธิ อำนาจและบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่ท้องถิ่น ดังนั้นการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูป จึงต้องแก้ไขปัญหา/อุปสรรค คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปก่อนการจัดการศึกษาจึงจะประสบความสำเร็จ แนวทาง/แผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น และครูในโรงเรียน มีดังนี้

1. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดกับผู้เรียน วิธีดำเนินการ แหล่งเรียนรู้ เวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผล

ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดย ผู้รู้ในท้องถิ่นมีความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าครูในโรงเรียน ดังนั้นครูในโรงเรียนจึงต้องเรียนรู้วิธีการสอนของผู้รู้ เพื่อจะได้อธิบายและเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ก่อนนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ผู้รู้ในท้องถิ่นและครูในโรงเรียนได้ทำการตกลง วางแผนการเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยให้ครูในโรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานก่อน แล้วจึงให้ผู้เรียนไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากผู้รู้ในท้องถิ่น

ดังนั้น แผนการเรียนการสอนที่ร่วมกันจัดทำขึ้น จึงต้องกำหนด เนื้อหา จุดประสงค์ที่ชัดเจนซึ่งต้องยึดความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และผู้ทรงความรู้ในแต่ละท้องถิ่น จึงสามารถจัดได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ จัดการเรียนรู้โดยครูในโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด โดย ใช้แหล่งเรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นหรือสื่อการสอนอื่น ๆ ตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น จัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด ทั้งกำหนดเนื้อหา เวลาเรียน สถานที่ เวลา สื่อและการวัดผลประเมินผล จัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นร่วมกับครูในโรงเรียน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน แล้วจึงวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด